

Om kompetanseutvikling i barnevernet

FO landsstyre vedtok 11. juni 2009 følgende om NOU 2009:8 Kompetanseutvikling i barnevernet

Befringutvalget overleverte NOU 2009:8 Kompetanseutvikling i barnevernet til barne- og likestillingsministeren 30. april. Utvalget foreslår flere tiltak for å høyne kompetansen i barnevernet.

Nødvendig satsing på økt kompetanse i barnevernet

FO vil understreke at vi stiller oss bak ambisjonene for et tydelig og omfattende kompetanseløft for barnevernet.

Ekspertutvalgets tilrådninger om kvalifisering til arbeid i barnevernet tar utgangspunkt i utsatte barns behov og kompetansebehovet i barnevernets yrkesfelt. FO mener også at et kompetanseløft er nødvendig for å nå målene om bedre hjelp til utsatte barn og unge.

FO slutter seg i hovedtrekk til ekspertutvalgets rapport og tilrådninger om behovet for økt kompetanse innenfor barnevernet. Dette kan bidra til en styrking av barnevernet som eget fagfelt. Forslaget om spesialisert kunnskap og kompetanse om utsatte barn og unges behov imøtekommer etter vårt syn praksisfeltets krav til kompetanse. Dette vil medføre at barn og unge og deres familier gis mer kvalifisert hjelp.

Med dette som utgangspunkt vil FO, med mulighet for senere utdypinger, peke på en del utfordringer og har følgende kommentarer og synspunkter.

Barnevernpedagoger og sosionomer er særlig egnet for arbeid i det kommunale barnevernet

Noen tolker Befringutvalget slik at utvalget mener det er ønskelig å satse på en utvikling av barnevernpedagogutdanningen med det siktemål at denne skal være enerådende innen barnevernsfeltet. FO forstår ikke Befringutvalgets tilrådninger på denne måten, men vil likevel presisere følgende:

FO anbefaler at både barnevernpedagoger og sosionomer skal jobbe i barnevernet, det gjelder den kommunale barneverntjeneste og den statlige barneverntjeneste. Kompetansen som de to profesjonene besitter vil sikre kvalitet i disse tjenestene. Både i nordiske land og internasjonalt er det yrkesutøvere med bachelor og master i sosialt arbeid som dominerer arbeidet innen tilsvarende tjenester som det norske kommunale barnevernsfeltet.

For arbeid i barneverninstisusjonene må miljøterapeutkompetansen som barnevernpedagoger og vernepleiere har, benyttes i langt større grad enn i dag. Vernepleiernes kompetanse ser vi som et supplement. FO mener at en ny miljøarbeiderutdanning, slik Befringutvalget foreslår, ikke kan erstatte bachelorkompetanse i barnevern og vernepleie. Slik FO har påpekt tidligere er det stort behov for å heve kompetansen i instisusjonene. Dagens regler med norm om 50 % bemanning med bachelorutdanning, mener FO, er alt for lavt.

Sosionomers, barnevernpedagogers og vernepleieres kompetanse er egnet i konsulent/-rådgiver/-lederstillinger i barnevernsinstisusjoner.

Relevant kunnskap for arbeid i barnevernet

For grunnutdanninger som skal kvalifisere for arbeid i barnevernet foreslår Befringutvalget 14 obligatoriske emneområder. Emnene er i all hovedsak knyttet til utsatte barn og unge og FO mener de vil gi viktig kunnskap for arbeid i barnevernet.

I FOs innspill til utvalget anbefalte vi at det i rammeplanen for barnevernpedagogutdanningen (bachelor) i større grad vektlegges kompetanse på barn utsatt for seksuelle overgrep, rusproblemer (barn og foreldre), barn som har psykiske problem eller som lever med foreldre med psykiske problem, barn som lever i miljø med vold og kriminalitet. Videre at minoritetsperspektivet må mer fram, og det må være fokus på barn som kommer fra områder med krig og tortur. Sosialpedagogisk metode må få større plass. FO mener fortsatt at denne kompetansen må vektlegges.

Vi minner om at FO har argumentert for at både barnevernpedagoger og sosionomer skal ha en plass i barnevernet, i den kommunale tjeneste og det statlige barnevernet. Vi er opptatt av at den samlede kompetansen vil bidra til en best mulig tjeneste. I den forbindelse vil vi også peke på at samfunnet i dag er preget av individorientering, fragmentering og en utvikling i retning av stadig mer spesialiserte tjenester. Rapporter fra Helsetilsynet de senere årene påpeker at det er en mangelfull koordinering av tjenestene. For å kunne ha en koordinerende funksjon er det viktig at barnet og familiens totale situasjon sees i familie, nærmiljø og samfunnskontekst. FO vil peke på at familiens levekår; arbeidsledighet, mangelfulle boligforhold, fattigdom ikke nevnes tydelig nok som aktuelle utfordringer i tilrådningskapitlet i Befringutvalget. Fagkunnskap, metoder og ferdigheter for å bistå familier i å styrke sine levekår er lite betont i Befringutvalgets rapport. Denne kompetansen er viktig å styrke i sosionomenes bidrag i barnevernet.

Vi minner i denne forbindelse på regjeringens satsing på å hjelpe barn og familier tidligst mulig. Da må levekår og endringsarbeid i den forbindelse vektlegges. Også utvikling av relevante tiltak. Svært mange barn som mottar bistand fra barnevernet, lever i familier med svikt i levekår.

I omtalen av de 14 obligatoriske emneområdene etterlyser FO at forvaltningskompetansen blir sett på som nødvendig i mange av stillingene i det kommunale barnevernet. Vi ser med tilfredshet at Befringutvalget tar dette med i sine mandatstrukturerte konklusjoner.

Befringutvalget har konklusjoner og anbefalinger rettet inn mot barnevernfeltet. For FO som profesjonsforbund er det naturlig at vi vurderer anbefalingene også ut ifra den kompetansen som våre profesjoner skal bidra med på andre felter.

Barnevernpedagogene bidrar innen flere fagfelt enn barnevern. Dette gjelder først og fremst forebyggende arbeid, arbeid innen psykisk helse og i skolesektoren i tillegg til institusjoner og barnevern-/sosialkontor i førstelinjen. I rammenplanen for sosionomutdanningen nevnes i tillegg sosial- og helsetjenestene i kommunene, institusjoner og organisasjoner, arbeidsmarkedssektoren, trygd, kriminalomsorg og et spekter av arbeidsoppgaver og faglige utfordringer i offentlig og privat regi i øvrige sektorer.

Befringutvalgets anbefalinger er hensiktsmessige også for barnevernpedagogens arbeid innen andre felter enn barnvern. Sosionomene har et bredt arbeidsfelt og FO ser nødvendigheten av en samlet gjennomgang av sosionomkompetansens bidrag på flere fagfelter som sosionomen arbeider på. Befringutvalgets bidrag til å synliggjøre kompetansebehov i barnevernet, er en god start.

Rammebetingelsene for barneverntjenesten må styrkes

FO mener at betydningen av gode rammebetingelser for faglig yrkesutøvelse i barnevernet er for lite betont i Befringutvalget. FO er opptatt av at tjenestene må få tilstrekkelig bemanning og at det fastsettes minstenormer for sosialfaglig personell, at det skal gis tilstrekkelig tid til faglig veiledning og refleksjon osv. FO har krevet at det som en start blir etablert 800 nye sosialfaglige stillinger i kommunalt barnevern.

Sosialfaglig personell får i for liten grad benyttet sin kompetanse når rammebetingelsene er for snevre.

FO etterlyser at barneverntjenestene i kommunene og i institusjon og andre tjenester i det statlige barnevernet etterspør sosialfaglig kompetanse utover bachelornivå ved utlysning av stillinger. Dette betyr at det er stillinger for sosialfaglig personell med kompetanse på henholdsvis bachelornivå, med relevante videreutdanning, klinisk-/spesialistkompetanse og med mastergrader. Den differensierte kompetansen som barnevernpedagoger og sosionomer har blir i dag ikke etterspurt og verdsatt i tilstrekkelig grad. Tilnærmet 60 % av FOs medlemmer har utdanning ut over bachelorgrad.

Landsomfattende fagutviklingsprosjekter for barnevernet, tilsvarende HUSK i sosialtjenesten

Befringutvalget er opptatt av utvidet samarbeid mellom utdanning og praksis. FO ser også behovet for utvikling av møteplasser mellom institusjoner som utdanner sosialfaglig personell, ansatte i barnevernet og forskningsinstitusjoner og brukere. For å sikre fagutvikling, evaluering og forskning praksisnært i barnevernet – der hovedmålet er å utvikle et kunnskapsbasert barnevern, anbefaler FO et landsomfattende prosjekt for barnevernet tilsvarende HUSK; Høgskole og universitetssosialkontor.

Mastergrader, dr grader

Det eksisterer i dag master og dr.grader i sosialt arbeid (cand. polit) som FO mener gir relevant kompetanse for å møte utfordringene i barnevernet. Befringutvalget trekker ikke fram dette i sin oppsummering. Dermed vektlegger utvalget for svakt det nasjonale og internasjonale kompetansemiljøet i sosialt arbeid som i mange år har bidratt til å styrke barneverntjenestene.

Befringutvalget går inn for å opprette master- og doktorgrader i barnevern. FO hilser profesjonsrettet master og dr grader i barnevern for barnvernpedagoger, sosionomer og vernepleiere velkommen og forutsetter oppstart av utrednings- og utviklingsarbeid i forhold til dette. FO støtter forslaget om å styrke fag- og forskningsmiljøene ved utdanningsinstitusjonene som utdanner våre profesjoner, ved å kanalisere forskningsmidler til dette.

FO ser klart behovet for et nærmere samarbeid mellom praksisfeltet og høyskolene/universitetene og vil gjerne bidra til å utvikle dette. Både for å utvikle innholdet i studiene, men også for å definere behovene for ytterligere kompetanse i feltet. Tilstrekkelig med studieplasser på masternivå må sikres.

FO ønsker at det opprettes stipendiatstillinger/utdanningsstillinger for barnevernpedagoger og sosionomer i barnevernet for å ta videreutdanninger og mastergrader som er relevante for feltet.

Rammebetingelsene for bachelorutdanningene i barnevern, sosialt arbeid og vernepleie må styrkes

FO støtter Befringutvalgets anbefaling om å løfte bachelorutdanningene i barnevern og sosialt arbeid ut av laveste finansieringskategori.

Videre mener FO at det må sikres tilstrekkelig profesjonskompetanse i utdanningene tilsvarende den profesjon studiet utdanner til. Likeså at det er tid til oppfølging av den enkelte student og til trening i praktiske ferdigheter som for eksempel samtaleteknikk.

Turnusår og kvalitetssikring av overgangen mellom utdanning og yrkespraksis

FO er opptatt av å sikre overgangen fra utdanning til jobbstart på en god måte. Vi vil at alle nyutdannede barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere skal få en systematisk oppfølging det første året de er i arbeid.

FO mener at følgende elementer kan ivaretas med et systematisk opplegg for å styrke yrkesutøveren i overgangsåret:

- den nyutdannede/nytilsatte skal tilbys et tilpasset introduksjonsprogram (obligatorisk)
- den nyutdannede/nytilsatte skal tilbys veiledning
- veiledningen skal være systematisk og prosessrettet og gis fra en godkjent veileder fra egen yrkesgruppe
- den nyutdannede/nytilsatte skal skjermes for de mest komplekse og konfliktfylte oppgavene
- den nyutdannede/nytilsatte skal ikke ha samme ansvars- og oppgavemengde som erfarne medarbeidere

Å sikre en overgang fra utdanning til arbeid hvor disse elementene ivaretas kan utformes på ulike måter. Det eksisterer i dag ulike ordninger og modeller som er utviklet og praktisert for noen yrkesgrupper.

FO har tidligere lansert en fadderordning for nyutdannede/nytilsatte. Videre har vi vært opptatt av bl.a. rett til veiledning, tid til refleksjon og bemanningsnormer for sosialfaglig personell for å styrke tjenestene.

I St.meld. nr. 11 Læreren Rollen og utdanningen, er det et mål at alle nyutdannede/nytilsatte lærere i grunnskole og videregående opplæring tilbys veiledning fra skoleåret 2010-2011. Målet er å sikre en god overgang mellom utdanning og yrke, og bidra til å rekruttere, utvikle og beholde dyktige førskolelærere og lærere. Dette ligger tett opp til det FO har jobbet for. Befringutvalget foreslår turnusår for utdanninger som kvalifiserer til arbeid i barnevernet. Det er en forutsetning fra utvalget at kandidatene skal motta veiledning i turnusåret. Utover det er turnusordningen lite beskrevet.

FO er opptatt av at vi kommer fram til en god ivaretagelse av FOs profesjoner i overgangen mellom utdanning og jobbstart. FO ser det som nødvendig at det arbeides langs flere linjer før det dras endelige konklusjoner.

Vi har vurdert forslaget fra Befringutvalget om turnusår og forutsetter at hvis ordningen blir vedtatt, vil den gjelde for nyutdannede fra et gitt tidspunkt. Det innebærer at de som jobber i barnevernet i dag ikke skal pålegges en rekvalifisering i form av turnusår for å fortsette å jobbe i barnevernet.

FO anbefaler at turnusår ikke skal være obligatorisk for å få jobb i barnevernet. Vi mener det er en styrke for barnevernet og fortsatt å kunne tilsette erfarne fagfolk.

FO anbefaler at en evt. turnusordning defineres som arbeid og gir ordinær lønn på bachelornivå, og at det beregnes lønnsansiennitet for turnusåret. Turnusarbeidsplasser må etableres på de vanligste arbeidsområdene for barnevernpedagoger og sosionomer. Videre må det etableres nasjonale tiltak for å sikre innholdsmessig kvalitet i turnusåret. Noen prinsipper må ligge til grunn for ordningen, for eksempel at kandidaten skal ha kvalifisert veiledning fra godkjent veileder fra egen yrkesgruppe og gis tett faglig oppfølging. Turnusarbeidsplassen må underlegges offentlig tilsyn.

Autorisasjon

I FO sitt prinsippprogram for 2006 – 2010 står det: ”Godt faglig arbeid avhenger av at yrkesutøverne har gode og forutsigbare lønns- og arbeidsforhold og gode økonomiske og sosialpolitiske rammer. Kvalitets- og sikkerhetsstrukturer må etableres og styrkes. Dette må skje i form av skikkethetsvurdering under utdanningsløpet, og offentlige autorisasjonsordninger må utvides til også å gjelde for barnevernpedagoger og sosionomer.” Vernepleiere har allerede autorisasjon.

Autorisasjon for barnevernpedagoger og sosionomer er vesentlig for å sikre kvalitet i tjenestene og styrke sikkerheten for brukerne. FO mener autorisasjon må være på plass for barnevernpedagoger og sosionomer som møter mennesker i sårbare og utsatte livssituasjoner i alle typer jobber. Vi har i mange år argumentert for at klienter/brukere/pasienter må ha samme beskyttelse mot å bli forulempet i møte med sosialfaglig personell som de har i møte med helsepersonell.

Nasjonalt råd

Befringutvalget synes å foreslå et råd som skal koordinere utdanningene til feltet. Andre råd, som for eksempel innen rusfeltet, ser på utviklingen av feltet totalt, ikke bare utdanningene. FO vil peke på at det er behov både for en møteplass for bachelorutdanningene og for alle aktørene innen barnevernfeltet (utdanning, praksis, forskning, brukere, ansatte)

Studierekruttering

Befringutvalget har i sine mandatstrukturerte konklusjoner reist spørsmål om hvilke virkemidler som kan tas i bruk for å rekruttere både flere menn og personer med minoritetsbakgrunn til arbeid i barnevernet.

FO mener det er behov for å rekruttere flere menn og flere ansatte med minoritetsbakgrunn til utdanning innenfor barnevernet og øvrige sosiale tjenester. Denne utfordringen bør tas tak i ved bl.a. å profilere sosialfagutdanningene i videregående skole og for eksempel ved særskilte tiltak opp mot minoritetsmiljøer.

Vi viser til at høgskolen i Sør-Trøndelag har etablert en bachelorutdanning med fordypning i internasjonalt og interkulturelt sosialt arbeid. Dette studiet har god rekruttering av personer som tilhører etniske minoriteter.

Bevar rammeplanene

Det fremkommer ikke med hvilken struktur Befringutvalget ser for seg regulering av fagemnene og undervisningsmetodene. De siste årene er det avdekket store forskjeller mellom utdanningenes prioriteringer av fagemner, praksisstudier og undervisningsformer. FO mener politisk sikring av kompetanse i utdanningene må skje gjennom bevaring av rammeplanene